

Nakon 15. godine, 15. broj

Poštovani čitatelji,

nakon cjelogodišnjeg rada u otežanim uvjetima hirovite 2020. godine zadovoljstvo mi je u ime uredništva časopisa studenata povijesti „Pro tempore“ predstaviti Vam njegov 15. broj. Vodeći se iskustvima prethodnih brojeva te težnjom za pružanjem široke platforme za objavu raznolikih tekstova, u ovom smo godištu odabrali nekoliko tema. Sukladno porastu važnosti identiteta i identitetskih politika u suvremenom svijetu, odnosno diskursa o nasilju povezanom s njima, za prvu temu odabrani su **nasilje i identiteti**, povlačeći za sobom i problematiku **marginaliziranih skupina**. S obzirom da je 2020. godine jedan od četiri najveća hrvatska grada ponio titulu europske kulturne prijestolnice, uz spomenutu smo se temu odlučili i za **kulturu**. Naposljetku, vrednujući njezin značaj i u kulturnom i u identitetskom aspektu, a sa sviješću o njezinoj ulozi i u pokretanju i u obuzdavanju nasilja, tome smo pridodali i **religiju**. Unatoč prividnoj razdvojenosti ovih tema, od samog se početka javila namjera njihovog međusobnog povezivanja i kombiniranja u zaprimljenim radovima te nam je zadovoljstvo primijetiti da su i autori članaka prepoznali tu tendenciju.

* * *

S obzirom na prošlogodišnju 15. godišnjicu izlaženja časopisa i ovogodišnji 15. njegov broj, na početku ovog izdanja odlučili smo tiskati sveobuhvatnu **bibliografiju** dosad objavljenih radova, koju je, zajedno s popisima članova prijašnjih uredništava i mnoštva suradnika bez kojih priprema i uspješno objavljivanje ovog časopisa ne bi bili mogući, pripremio Petar Plastić.

Prihvaćene stručne i pregledne radove te eseje i prijevode ove godine objavljujemo zajedno u sklopu nekoliko tematskih cjelina. U prvoj među njima, **Predmoderni identiteti**, pronaći ćete tekst o složenosti termina Slavonija i promjenama područja koje je on kroz stoljeća obuhvaćao Filipa Šimunjaka te rad o smjenama identiteta na prostoru Pounja u kontekstu osmansko-habsburškoga graničnog područja Ivana Čorića. Također, u ovoj se cjelini nalazi i prijevod teksta dr. sc. Nevena Budaka o posljedicama migracija po (samo) identifikaciju u srednjovjekovnoj Slavoniji, kojemu i na ovom mjestu zahvaljujemo na dopuštenju za njegovu objavu.

Središnji dio časopisa čine dvije cjeline posvećene kulturi, odnosno njezinoj povezanosti s ostalim tematskim aspektima ovoga broja. U prvoj od njih, **Kultura i identiteti**, **kulturni identiteti**, obrađen je širok spektar tema, protežući se od analize arheoloških nalaza glinenih lula kao dokaza prekomorske trgovine autora Petra Hegedića do analize promjena percepcije partizanskog spomen-groblja u Mostaru ovisno o smjenama političko-ideoloških konteksta u kojima se ono našlo Matea Gospića. Člancima Jurja Vrbanića o grčkom političko-ideološkom pristupu antičkoj i bizantskoj baštini, odnosno Ivayla Tiholova o ciljevima organizacije obrazovanja bugarskih studenata u Rusiji, dotaknuto je i područje Jugoistočne Europe u 19. stoljeću. Naposljetku,

tekstovima Antee Tokić o svakodnevnici krajiških žena u različitim životnim ulogama i Iris Živičnjak o zakonskoj regulaciji položaja i životnim iskustvima zagrebačkih prostitutki obuhvaćen je i dio povijesti žena, uklopivši se u prošlost marginaliziranih skupina.

Druga tematska cjelina posvećena kulturi, **Kultura Mediterana, kultura Srednje Europe**, prostorno i vremenski nešto je jedinstvenija. Pored radova Ivone Jakunić o višestoljetnoj tradiciji kozmopolitskog načina života na Mediteranu i Tijane Vokal o kulturi Dubrovnika u prvoj polovici 19. stoljeća, važno mjesto u njoj zauzimaju tekstovi Petra Bešlića o narodnom preporodu u Dalmaciji, odnosno Lucije Mihalek o ključnoj ulozi Ante Kuzmanića u njegovom pokretanju. Konačno, odvajajući se fizički od hrvatskog prostora, posljednja dva teksta bave se Srednjom Europom kao drugim značajnim kulturno-civilizacijskim krugom utjecajnim na hrvatsku prošlost i sadašnjost. U prvom od njih, autora Marija Turkalja, na inovativan se način percipira uloga Beča kao žarišta modernosti na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće, dok je drugi, pod autorstvom Ivana Buljevića, posvećen iskustvima hrvatskih studenata na srednjoeuropskim sveučilištima i njihovom značaju za razvoj hrvatskog društva.

Religijom, odnosno njezinim prožimajućim odnosom s ostalim navedenim temama, bave se tekstovi objavljeni u cjelini **Religija i vjerski sukobi**. Na njezinom se početku nalazi prijevod članka u kojem se ranosrednjovjekovnom kršćanstvu posvetio američki medievist dr. sc. Lester K. Little, kojemu također dugujemo zahvalnost za entuzijazam kojim je prihvatio našu molbu za njegovu objavu. Ranosrednjovjekovnom je razdoblju posvećen i članak Viktora Petrova o odnosu bugarskih vladara prema kršćanima od prve polovice 9. stoljeća do njihovog konačnog pokrštenja. Ovu cjelinu čine i dva rada posvećena konfliktima unutar samog kršćanstva. Dok se prvi od njih, autora Stefana Zeljkovića, bavi povijesnim i teološkim preduvjetima Velikog raskola 1054. godine, tekst Elvire Tamus posvećen je događajima koji su spomenuti raskol između katolika i pravoslavaca u jeku Četvrtoga križarskog rata konačno učvrstili. Križarski pohod, odnosno pokolje Židova na njegovom početku 1096. godine i njihove uzroke u svom tekstu obrađuje Saša Vuković. Konačno, baveći se analizom Shakespeareovog *Richarda III.* ulogu religije u elizabetanskom društvu razradila je Iva Kurtović.

Zadnju od tematskih cjelina čine dva teksta okupljena pod zajedničkim naslovom **Rat i raspad**, kronološki smještena na dvjema krajnjim točkama „kratkoga 20. stoljeća“. Percepcijom Velikoga rata i ratne svakodnevice iz perspektive časnika s hrvatskog prostora pozabavio se Karlo Rukavina, dok je kompleksan proces izlaženja Makedonije iz jugoslavenske državne zajednice i njezinog afirmiranja u međunarodnoj politici prikazala Krasimira Todorova.

Nova historiografska izdanja u našoj su cjelini **Prikazi** predstavili Petar Markuš, Tomislav Perčinlić, Filip Šimunjak i Stjepan Tot, dok su se od preminulih profesora Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta i drugih istaknutih djelatnika hrvatske historije i arhivistike svojim nekrolozima oprostili dr. sc. Ivan Basić, Ivan Buljević, dr. sc. Tomislav Galović, Mario Katić, Ivan Kokeza i Alen Obrazović. Prigodan tekst povodom 100. godišnjice rođenja Branka Fučića napisao je već spomenuti dr. sc. Tomislav Galović, dok se svoje profesorice dr. sc. Nade Klaić o 100. godišnjici njezinog rođenja prisjetila dr. sc.

Mirjana Matijević-Sokol. Nabrojene tekstove možete pronaći u **Necrologia et anniversaria**. Naposljetku, zadnji, ali ne i najmanje bitan, na samom se kraju časopisa nalazi **intervju** s dr. sc. Nenadom Moačaninom, koji su povodom njegovog umirovljenja s njim napravili Matea Altić, Nikola Ostojčić i Filip Šimunjak.

* * *

Nakon sumarnog predstavljanja odabranih tema 15. broja časopisa i članaka koji su proizašli iz njihove kombinacije, preostaje dugi niz zahvala svim osobama koje su svojim trudom i radom omogućile izlaženje ovog broja. Pored samih autora, prevoditelja i lektora koji su svojim volonterskim radom uvelike doprinijeli kvaliteti objavljenih tekstova, posebnu zahvalnost dugujemo profesorima Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta i djelatnicima drugih ustanova koji su se spremno odazvali na naše molbe za recenziranje tekstova i preporučivanje potencijalnih autora. Uslijed njegove stalne spremnosti za pomoć u svim aspektima pripreme časopisa posebno valja istaknuti dr. sc. Filipa Šimetina Šegvića. Također, zahvaljujemo i našoj krovnoj udruzi, Klubu studenata povijesti – ISHA Zagreb, na pomoći pruženoj pri kontaktiranju kolega iz stranih zemalja čiji su radovi, pripremljeni za sudjelovanje na konferenciji „Others in History: Images and Propaganda“, održanoj u njezinoj organizaciji početkom 2020. godine u Zagrebu, objavljeni u sklopu ovog broja. Konačno, na financijskoj podršci, bez koje dizajn i tiskanje ovog časopisa, izvedeni posredstvom FF Pressa, ne bi bili mogući, zahvaljujemo Odsjeku za povijest i njegovoj pročelnici dr. sc. Zvezdani Sikirić-Assouline, odnosno samom Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

* * *

S nadom da će sabrani tekstovi naići na Vaš interes te da će ovaj 15. broj časopisa, koji izlazi nakon što je prethodni niz brojeva dodjelom nagrade Filozofskog fakulteta „Franjo Marković“ uredništvu 14. broja dobio zasluženo priznanje, biti početak novoga petnaestogodišnjeg niza uspješne studentske i profesorske suradnje te poslužiti kao pozornica i za prve studentske, ali i za nešto ozbiljnije historiografske radove, predajemo Vam ga na čitanje.

Saša Vuković,
glavni urednik